

ONDŘEJ ŠTINDL

→ TOLIK
POPELA

ARGO

ARGO

→ TOLIK
POPELA

ONDŘEJ ŠTINDL

→ TOLIK
POPELA

ARGO

*Kniha vychází s finanční podporou
Ministerstva kultury České republiky.*

© Argo, 2022

© Ondřej Štindl, 2022

Cover art © Josef Bolf, 2022

ISBN 978-80-257-3908-2 (váz.)

ISBN 978-80-257-4007-1 (e-kniha)

Oblak nad jeho hlavou připomínal sevřenou pěst. V jeho stínu Kryštof viděl na displej líp, na výjev z ulic města Kom na severozápadě Íránu. Před jednačtyřiceti hodinami tam někdo natočil umírajícího chlapa. V Íránu se už smrákalo, na záznamu toho nebylo moc vidět, člověk, který ho pořídil, navíc nedokázal udržet aparát v klidu. Musel si pospíšet, aby mu ta událost neunikla, Kryštof ze sluchátka slyšel jeho zrychlený dech, případný part vypravěče k té scéně. Popraskaný betonový chodník, z přitlmí za ním vystupovaly kontury nevlídně působící budovy. Opuštěné obchodní centrum někde na předměstí, možná autobusové nádraží, neosobní prostora, v níž smrt působila o to osaměleji a zlomocněji. Tady ses zastavil, zrovna tady to na tebe vyšlo. Umírající ležel veprostřed kuželu světla pouliční lampy, vypadalo to jak na divadle. Zůstal tváří k zemi, navlečený do laciné šustákové soupravy, bunda se mu vyhrnula a měl odhalená záda, kůže se zdála bílá, až do zelena, nevypadal staře, ale v tom šeru šel věk těžko odhadnout. Stejně měl před sebou už jen chvilku. Ramena se mu třásla kašlem, tvář se mu při těch záškubech musela dřít o beton, asi to už nevnímal, prokašlal se někam jinam, pryč z toho chodníku, z města Kom.

Kryštofovi se chtělo to video vypnout, ale přemohl se. Zbytky dobrého vychování, to bude tím. Musí pro muže na chodníku udělat aspoň tohle, zůstat s ním až do konce, nepřepnout, nehledat si veselejší obrázky k rozptýlení,

prokázat mu trochu voyerské úcty. Vyšší moc virtuálního světa ti ho předhodila před oči, tak u něj budeš muset vydržet. Stejně jako oni, rozpačití komští chlapíci na kraji záběru, skupinka mužů pár metrů od umírajícího. Řešili podobné dilema jako Kryštof u monitoru, styděli se odejít, ale přiblížit se k nakaženému taky nechtěli, tak promrzlí podupávali, u úst obláčky páry. Nejradši by šli po svém, ale měli by vydržet, než si pro umírajícího přijedou lidi v ochranných oblecích a odvezou ho do jednoho z masových hrobů za městem, Kryštof si před chvilkou prohlížel jejich satelitní snímky. Stáli v hloučku, jako kdyby konverzovali, k umírajícímu se natáčeli zády, věděli, že jsou nahráváni, a na tom videu, které se rozletí do světa, nechtěli vypadat ani jako zbabělci, ani jako čumilové. Dál v rozpacích čekali, nic lepšího je nenapadlo, hlavy vražené mezi ramena, jako kdyby se jim někdo díval do zad, na to místo, kde se nemůžeš podrbat. Díval se a soudil a oni by před ním rádi obstáli. Jenomže netušili, co to znamená obstát v takovou chvíli, a stejně neměli na vybranou. Ať udělají cokoliv, půjde to vyložit špatně – jako nelidská lhostejnost člověka, který se nedívá, jako supí zvídavost člověka, který se dívá. Tak se aspoň zkoušeli dívat jenom napůl, nenápadně pokukovat, střelit pohledem stranou, když v jejich předstírané konverzaci došlo na zámlku. Nesehrávali to zrovna dobře, nebyli na výši situace. Ochotničili před zraky světa, tolik se zajímá o město Kom, o jeho kašlající a umírající občanstvo. Jednou snad budou moci ten dojem napravit, nákaza jim dá šanci zahrát si v dalších videích. A od úlohy postávajícího komparsu se mohou propracovat až k hlavní roli člověka procházejícího poslední křečí

života, pohozeného do proudu studeného světla, obklopeného kordonem mlčení. Budou tak předloženi globálnímu publiku, všem těm amatérským badatelům, dálkovým studentům přicházející apokalypsy.

Muž na chodníku dodýchal a Kryštof schoval mobil do kapsy. Snažil se vzpomenout si, co dělal před jednačtyřiceti hodinami. Úterý odpoledne. Zrovna vařil pro návštěvu, krouhal cibuli a udělal to dobrý, hosti pomlaskávali. Líbilo se jim u něj, atmosféra uvolněná a prostředí příjemný. Pána domu těší, když jsou přátelé spokojení, stejně jako ho těší zamávat ve dveřích poslednímu z nich a zůstat v bytě sám, lehce ovíněn, pustit si nějakou hudbu a trochu poklidit, ale nehrotit to. Klidný pohyby, klidný tóny, všechno klidný a za okny noc. Sám ve svém světě, se svými předměty, hodně pamatují. Jen občas něco přikoupí – trochu lepší nože, křesílko z bazaru, stříbřitě metalizovanou ledničku. Magnetem na ni připevnil Křemenáčovo parte, aby nezapomněl.

Skutečně se mu podařilo přijít včas, u obřadní síně byl mezi prvními. Pokuřoval a mrazivý vzduch ho příjemně štípal v nose. Udělalo se hezky, stromy na hřbitově byly ještě holé, ale už to nebude dlouho trvat. I křik havranů zněl v předjarním povětří zpěvavě. Koruny jich byly plné, natáčeli se a načechrávali si křídla. Pod nimi procházely penzistky s taškami, v nich svíčky a květináče, vlekly se kupředu s udřenou cílevědomostí, pracující ženy razí na šichtu údržbářek piety. Spěchaly opečovat ty své.

Melancholie hřbitovního provozu se Kryštofovi v tu chvíli zdála křehká. Normalita připravená vytratat se. Zafouká vítr, přiletí letadlo, někdo si odkašle na místě plném lidí, bude to

stačit. Protože virus nechce víc než tupě se množit, ale chce to hodně, snad víc, než my chceme žít. A tak si vyzkoušíme zrychlené umírání, osvojíme si umění postávat tak akorát daleko od lidí pohozených na chodníku. Někdo už vyčlenil buldozery a vybral pozemky. Vyhloubí se na nich jámy, zřídí se noclehárny vysypané vápnem pro všechna ta těla, která teď ještě jezdí v tramvajích ulicemi a přemýšlejí, kam zajdou na oběd o polední pauze. Zdání všednosti narušují jen zprávy o přicházející zkáze. Zatím to tu ale není jak v Komu, jak v Bergamu. V těchhle končinách má smrt ještě jízdní řád, je odbavovaná kousek po kousku a s klopotnou důstojností.

I Křemenáč skončil spořádaně, jeho smrt nebyla ani v nejmenším šokující. Dostavila se očekávaná, na jejím příchodu taky pracoval dlouho a systematicky. Ze světa vyvanul v oparu lacinýho alkoholu a bylinných čajů. Zbyly mu po přítelkyni, byla odhodlaná na poslední chvíli zachránit jeho játra. Jednoho dne ale i ona pochopila, že je to úkol nad její síly, a tak v posledních letech většinou pil sám. Bohužel si pořídil notebook a v pozdních hodinách se pouštěl do intoxikovaných diskusí. Srážel se v nich s mladými vzdělanci, svědomitými adepty doktorátu z provokování měšťáků. Vytýkali mu černobílý vidění, neschopnost ocenit zásluhy bolševiků, za jejichž vlády Křemenáč seděl. Moc nepořídil, byl jim pro srandu se svou chabou větnou stavbou a přiožralým naštváním. Dávali mu to najevo, stejně se nevzdával a začal si zas. Z hlavy se mu vzteky kouřilo, v tom malém bytě plném výparů z barev a obrazů. Vkládal do nich zaújetí smrtelně vážného kutila, diletanta u vytržení. Snad se jich po jeho smrti někdo ujal a neskončí někde na smetišti.

Kryštof ho poznal až po revoluci, když se Křemenáč vrátil z ciziny. Na jedné vernisáži se dali do řeči a protáhli to až do rána. Párkrát si to pak zopakovali. Kryštof si oblíbil Křemenáčovy historky – o pitkách v pracovní době a estébácích z okresu, vězení a vynucené emigraci. Křemenáč ho taky vídal rád, nejenom proto, že Kryštof vždycky bez ptaní zaplatil útratu. A zatáhnul to ochotně, těšilo ho, že v něm vidí parťáka zrovna tenhle chlapík, má za sebou věci, na který Kryštof nebyl dost starej, a dobrý vychování by ho od nich stejně drželo dál. Taký se ho v těch pitomejch debatách na síti moh zastat. Pustit z hlavy, že by to bylo zbytečný, a že by se tak zesměšnil v očích lidí, na kterých mu stejně nezáleželo. Nebo by aspoň nemělo.

Smutečních hostů se nakonec sešlo docela dost. Kryštof je většinou znal, alespoň od vidění. Nepoznával je ale takhle – v oblecích a černých košilích, v šatech pro slavnostní příležitosti. Slušelo jim to víc, než když je potkával v odrbaných tričkách s názvy kapel, které dnes už jenom málokomu něco říkaly. Vystavovali je na sobě jako manifest, doklad někdejší revolty i urputné snahy udržet ji v živé paměti. Když je vyměnili za smuteční uniformu, vypadali jak z jednoho kusu. Zestárli lidé, kterým se do tváří zapsalo ledacos. Víтали se navzájem a tiše rozmlouvali, jedna Křemenáčova bývalá si na jeho počest vzala červený klobouk – podle podobného dostal přezdívku. Pár hostů postávalo stranou, většinou to byli ti v dražších oblecích, v ruce mobily jako před chvilkou Kryštof. Schovaní za aparátem, zaštití je proti rozpakům ze setkání po letech, kdy toho nemusí být moc co říct.

Zřízenec otevřel dveře obřadní síně, pomalu se trousili dovnitř, Kryštof se mezi ně vmísil. Stoupl si do rohu, nohy má

přeci jenom trochu mladší a rád si udržoval distanc, napůl skrytý za mohutným květináčem. Rostlina v něm byla umělá, sytou zeleň jejích listů tlumil nános prachu. Musí toho pamatovat fakt hodně. Mohla tu stát, i když pohrbívali Ivanu. Kryštofovi tehdy bylo čerstvě dvacet a ten den poprvé ucítil, že se na něj rodiče dívají jako na dospělého. Ještě tohle. Odevzdaně se vlekl uličkou mezi lavicemi, nechtělo se mu na místo vedle táty. Už z dálky viděl, jak se mu škubají ramena, sedl si vedle něj, netroufl si vzepřít se pravidlům obřadu, určila mu místo v první řadě, nic mu odtud neunikne. Díval se stranou, táta do něj vrazil loktem při každém vzlyku, ticho v sále Kryštofa zvolna drtilo, nos měl plný lesní vůně z věnců kolem rakve. Blbost. Ta kytka nemůže být takhle stará. A i kdyby, je to jenom kus umělý hmoty, nemá paměť jako kámen nebo stromy v lese. Celý tohle místo nemá paměť, továrna na žal s decentním komínkem. V dezinfikovaném prostředí si to tu odtruchlíš. Kryštof se otrásl. Hosté kolem něj pomalu zaujímali místa, i ozvěna, která zvukům jejich kroků dodávala instantní vážnost, mu zněla kašírovaně. Sálem se ještě chvilku neslo šoupání židlí a nervózní pokašlávání, pak lidi v síni ztichli. Kamarádi z Křemenáčovy dávný kapely akusticky předvedli jednu písničku, obsahovala slovo „čuráci“, zpěvák se do něj položil s patosem, jen ať si to všechny umělé kytky pamatují. Promluvil Pitryš, po revoluci to dotáhl docela daleko, vybudoval velký podnik a teď to zkoušel v politice. Dojatě vzpomínal na dávný časy, nehrál to, ale stejně v jeho hlase byl slyšet trénink ze všech těch schůzí, macha zkušeného rétora a znalce jednacích řádů.

Z reproduktorů začaly hrát Muchomůrky bílé. Během prvního sóla se někdo rozeštkal a Kryštofovi taky zvlhly oči. Zaznamenal to nejdřív nezúčastněně, jako další skutečnost k zapsání do reportu. A pak i jemu na chvílku přestalo všechno v sále připadat umělé. Dovolil si otevřít se tý písničce, když Křemenáče vyprovázela do hrobu, je ohraná, ale on při ní stejně bude brečet. Právě proto, že je tak ohraná, snaha být originální totiž tváří v tvář smrti ztrácí význam. Písnička pro pamětníky, kteří se čím dál častěji scházejí v obřadních síních. Až jednou vyprovodí posledního z nich, odvané za ním do pece, proklouzne tam na poslední chvíli, než se za vším zavrou vrata. Neprocitnu tady, až na jiném světě. Kryštof přejížděl pohledem řady postav v černém před sebou. Byly tiché a shrbené, nakloněné dopředu, jako kdyby je něco táhlo. Odevzdaný hlouček lidí, kteří jsou vlečeni k procitnutí. Kryštof na okamžik taky pocítil ten tah, sílu, neústupnou a snad i něžnou. Odpovědný pracovník zvolna ztišil zvuk, už byl čas na další pohřeb v pořadí. V sále úlevně zašumělo a shluk truchlících se přelil ven a vyrazil směrem k hospodě.

Podnik byl nedaleko, stoly z lakovaného dřeva, nad výčepem pár reklam, rytmus dodávalo to nejotratnější rádio. Dokonale neosobní místo, žilo z pohřebních hostin a nechtělo pozůstalé zneklidňovat snahou o osobitost. Společnost se rozesadila a studovala nabídku nápojů a hotových jídel. Působili nejdřív zakřiknutě a sklesle, ale po pár sklenicích se osmělili, v hospodě začalo být docela živo a nikomu se nechtělo domů. Kryštof se taky zdržel, i když měl původně v plánu se jenom ze zdvořilosti ukázat. Znali se tam

k němu a on byl za ten zájem vděčný, za to, že si rádi popovídají s člověkem, který je publikovaný a takzvaně se vyzná. Tak se s nima o ty svoje názory podělil, pozvání na panáka ale odmítal, vymlouval se na televizní debatu, večer se jí měl účastnit a nechtěl tam přijít úplně na plech. Ošklíbal se, když ji zmiňoval, nechtěl, aby si mysleli, že mu záleží zrovna na tomhle. A na ty panáky si nakonec stejně dal říct. Svět mu pak připadal příjemně jednoduchý a lidi kolem něj taky, vypadali najednou nabití mladistvou energií, odhodláním řídit. Vedli spolu vášnivý debaty, skákali si do řeči, občas sálem zazněla nějaká ta vroucně vyslovená nadávka. Kryštof taky debatoval a chechtal se, v hospodě byl kravál a příjemně teplo. Koutkem oka zahlédl Martinu, překvapilo ho, že dorazila. Trochu moc dáma na tuhle společnost. Ale za Křemenáčem vlastně párkrát zašli, ještě v těch dobách, kdy s Martinou byli spolu. Zářívej pár. Kdosi před ním tenkrát použil přesně tahle slova. A něco na nich třeba bylo. No jo, je to dávno a nic netrvá věčně, ale žádná hořkost mezi nima nezůstala. Slušelo jí to. Docela zachovalá. Kryštof se zasmál při představě, jak by se asi Martina zatvářila, kdyby to slovo použil v její přítomnosti. Byl rád, že ji vidí.

Vyrazil ven na cigáro, našel tam osaměle dýmajícího Pitryše. Kryštof s ním prohodil pár slov, vyprovokoval ho tím k nekonečnému monologu o Pitryšových smělych plánech. Chvilí trvalo, než se Kryštofovi povedlo zmizet. Nechtěl Pitryše zranit, asi to všechno myslí dobře. Ale Kryštof tyhle situace nedokázal zvládat, nesnášel, když někdo v jeho přítomnosti takhle nezadržitelně spustil. Nechápal, jak s touhle náturou dokázal pár roků dělat novináře. Zpovídat lidi, kteří